# PERSPECTIVA ALEGORICĂ A REMITIZĂRII ÎN CREAȚIA LUI LEO BUTNARU

*Tatiana BRAICOV, Facultatea de Litere*

*Leo Butnaru builds allegorical image of postmodern philosophy that art values are hiding in everyday, commonplace by individualizing the characters techniques, by images of Orpheus and Safo presented in different times and spaces. In his texts there is this idea that art is a force, a grace that is spatial or temporal limitation outside, outside a current paradigms or eras.*

Mitologia e un izvor de alegorii**,** Leo Butnaru descifrează mituri cunoscute pe fundalul unei realităţi în eternă schimbare, integrându-le ei şi salvându-le de la moarte (în unul dintre *leologismele* sale Moartea spune: „Mai bine să fii bătrână de când lumea, decât să fii moartă"), încercând să descifreze viaţa adevărată din spatele legendei. Evenimentele capătă, astfel, semnele şi însemnele vieţii autentice, scoţându-le din ficţiune, redându-le vieţii înseşi. Ele devin parte a unei autobiografii, evenimente ale aventurii cunoaşterii prin care, în momente diferite ale vieţii sale, s-a integrat el însuşi în ritmurile vieţii, ale timpului universal.

Cu referire la creația artistică a lui Leo Butnaru şi la esența sa enciclopedică, cercetătoarea Victoria Fonari, în volumul *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu,* afirmă: „…creația sa include prospețimea dialogului viu dintre filosofi care nu s-au intersectat în timp și spațiu, mituri care nu au tangențe directe.

Autorul îmbină absolut tot: geometrie, politologie, mitologie, semiotică, filosofie, teologie şi creează nuanţe de culori specifice individualităţii creatoare" [1, p.68].

Remitizarea favorizează în proza lui Leo Butnaru constituirea unei perspective alegorice. *Orfeu* şi *Safo* sunt două texte exemplare în acest sens. Trompetistul şi chitaristul din Melisteu readuce în memoria naratorului imaginea mitologicului muzician, poet şi profet, fiul regelui trac Oeagrus şi al muzei Calliope. Asemănarea dintre aceşti doi muzicieni este sugerată iniţial de „porecla nobilă" pe care o poartă trompetistul – „Orfeu, aşa-i zicea mahalaua, şi foarte puţini din locuitorii ei îi cunoşteau adevăratul nume de botez". Poreclă care se dovedeşte a fi deloc întâmplătoare, căci muzicianul din Melisteu „era, pe vremuri, trompetistul fără seamăn", care reuşea să depene melodii cunoscute de toată lumea, „însă cântate astfel, de parcă s-ar fi zămislit pentru întâia oară anume atunci şi acolo, sub privirea şi în auzul celor din jur" [2, p.14]. Fiind un foarte bun cunoscător al miturilor, naratorul realizează conexiuni conştiente sau mai puţin conştiente între cântăreţul contemporan şi anticul Orfeu.

Audierea sentimentalului cântec *Buona sera, signorita, buona sera*! determină revelaţia miticului: „Privesc la podiumul gol, pustiu? De ce – pustiu? Iată, acolo, pe această închipuire de scenă mitologică, îl văd distinct pe fiul lui Apollo şi al muzei Calliope. Îl văd pe Orfeu, privind îndrăgostit la nimfa Euridice care, împreună cu suratele ei, îl roagă să cânte, ca ele să danseze fericite. Şi Orfeu le cântă. Le cântă lor, însă uimeşte întreaga lume…" [2, p.20]. Instrumentele diferite la care cântă aceşti muzicieni sunt mai puţin importante, semnificativă rămâne capacitatea lor de a cuceri lumea prin cântec. Anticul Orfeu cânta la liră, Orfeu din Melestiu în tinereţea părinţilor naratorului cânta la trompetă, apoi a învăţat să cânte la chitară. Fiind nevoit să-şi schimbe instrumentele, el tot muzicant rămase. Dezlegând tainele chitarei, el se dădu mai în armonie cu preferinţele epocii. Prin remitizare, Leo Butnaru creează o proză postmodernă, în care întâmplările cotidiene capătă semnificaţii alegorice, fiind mereu istorisirea a ceva despre altceva. Forţa sensibilizatoare a chitaristului din cafenea, starea de beatitudine pe care o creează, devine, în contextul lucrării, alegoria forţei estetice a artei, forţă care se poate materializa prin diverse persoane, din epoci diferite, utilizând instrumente distincte, dar având acelaşi efect – încântarea.

*Orfeu* devine alegoria talentului (şi nu contează în ce domeniu: muzică, pictură, literatură etc.), care chiar dacă îşi schimbă instrumentele în concordanţă cu preferinţele epocii, continuă să sensibilizeze, cucerind lumea prin artă.

*Safo* este un alt exemplu în care putem urmări perspectiva alegorică a remitizării. Leo Butnaru reuşeşte să revigoreze miturile antice prin intermediul personajelor care poartă numele eroilor, zeilor, poeţilor antici. Este o credinţă veche care spune că numele pe care îl dai copilului la naştere îi influenţează întreaga viaţă. Lucrarea *Safo* constituie o dovadă în acest sens. Ca şi în lucrarea *Orfeu*, despre care am vorbit anterior, printr-o „Curioasă coincidenţă. Ba chiar, coincidenţa coincidenţelor…" [28, p.29], există o asemănare nemaipomenită între personajul modern al lucrării şi eroul antic.

Arheologul Severin, personajul şi naratorul lucrării, într-o sâmbătă după-amiază, pe una dintre corăbiile care acostează lângă Insula Capadiva, întâlneşte o tânără aparent obişnuită, pe nume Safo. Spunem aparent obişnuită, deoarece distincţia ei este observată imediat de către personajul episodic care exclamă: „– Ah, ce femeie, ce femeie! Nu merge, ci scrie! Ce artă de a-şi purta trupul! Şerpoaică dulce de Dunăre, ce mai!" [2, p.26].

Exclamaţie inspirată, revelatoare, deşi codificată, întrucât, fără să ştie ceva despre Safo, bărbatul enunţă adevăratele ei calităţi, constituindu-i identitatea, şi anume: femeie specială, legată de arta scrisului, care reuşeşte să influenţeze bărbatul cu care dialoghează. Ea seamănă uluitor cu poeta antică, ambele fiind de origine greacă. Această asemănare este conturată de către autor prin intermediul dialogului dintre Safo şi Severin:

„– Eu sunt grecoaică, mă întrerupe ea. (...) Ca origine. Străbunii mei au fost elini.

– Antici, încerc eu să precizez cu o voită notă de ironie.

– Certamente. Toţi grecii contemporani se trag din începuturi, nu din reînceputuri. Iar dacii au fost contemporani cu ei, astfel că dumneata…" [2, p.27]. Foarte discret, Leo Butnaru atinge subiectul descendenţei dacice a poporului român şi, respectiv, al nobleţei noastre naţionale datorată şi vechimii poporului nostru. Stilul scriiturii trădează firea de poet a lui Leo Butnaru, deşi un poet postmodern, care valorifică din plin intertextul, aceasta constituind dovada cunoştinţelor autorului în diverse domenii ale artei.

Într-o digresiune lirică, naratorul reflectă: „corabia vagabondă şi boemă (care a acostat pe unul dintre malurile Dunării) ar putea împrumuta numele celebrului poem al lui Rimbaud, Corabia beată, aducătoare de mici bucurii, plăceri fugitive şi iluzii de escapadă civilizată…” [2, p.22].

Concluzionând, putem afirma că în proza lui Leo Butnaru, pigmentată cu intertext, ornamentată cu invenţia ludică, nuanţată cu esenţă poetică, eseistică şi filosofică, se remarcă o prodigioasă extindere a sferei mitului, sferă care tinde să se înglobeze alegoriei. Leo Butnaru reuşeşte să revigoreze miturile antice prin intermediul personajelor care poartă numele eroilor, zeilor, poeţilor antici.

Acestea devin obiectul unor multiple alegorizări: fizice, filosofice, chiar religioase. Se realizează astfel, cum spune Eliade, triumful „logosului” asupra „mythos-ului”. Întâmplări aparent obişnuite se dovedesc a fi pline de semnificaţii simbolice, alegorice. Prin tehnicile de individualizare a personajelor, prin imaginile lui Orfeu şi Safo prezentate în epoci şi spaţii diferite, în contexte aparent banale, Leo Butnaru realizează imaginea alegorică a filosofiei postmoderne conform căreia arta, valorile se ascund în cotidian, în banal.

Ca un fir roşu străbate ideea că arta este o forţă, un har care se află în afara limitării spaţiale sau temporale, în afara paradigmelor unui curent sau epoci.

***Referinţe:***

1. FONARI, V. *Proiecții ale mitului în creația lui Victor Teleucă, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu*. Chișinău: Foxtrot, 2013. 207 p.
2. BUTNARU, L. *Ultima călătorie a lui Ulysses*. Bucureşti: Muzeul Literaturii Române, 2006. 217 p.

*Recomandat*
*Victoria FONARI, dr., conf. univ.*